

**SPORDIPERSONALI
KÄITUMISJUHEND LASTE JA
NOORTE VÄÄRKOHTLEMISE
ENNETAMISEKS NING JUHTUMITE
LAHENDAMISEKS**

I Üldist

Spordis ei ole kohta ahistamisele või mis tahes väärkohtlemisele. Eesti spordi- korralduse nurgakiviks on kokkulepe, et igaühel peab olema võimalus osaleda inimõigusi austavas ning ausa spordi jt spordieetika põhimõttele järgivas keskkonnas.¹ Kuid sellest hoolimata teame, et väärkohtlemist ja ahistamist võib spordis ette tulla, ning seda ka varjatult ja üldsuse teadmata. Spordis on omad ohud, mistõttu võivad väärkohtlemise ja ahistamise ohvriteks sattuda just lapsed (kuni 18-aastased) ja noored (kuni 26-aastased). Väärkohtlemise peamised riskitegurid spordis on sagedasem füüsiline kontakt, suurem valu- ja vigastustaluvus, autoritaarsed liidrid ning ebavõrdsed võimusuhted sportlaste ja treenerite vahel, jagatud riietus- ja duširuumid jmt.

ÜRO [lapse õiguste](#) konventsioon ütleb:

- **Artikkel 19:** last tuleb kaitsta igasuguse vaimse ja füüsilise vägivalla, ülekohtu, hooletusse jätmise, hooletu või julma kohtlemise või ärakasutamise ning seksuaalse või muu kuritarvitamise eest. Lapsel on õigus perekonna, ühiskonna, kohaliku omavalitsuse ja riigi erilisele kaitsele ning abile.
- **Artikkel 34:** igal lapsel on õigus kaitsele igasuguse seksuaalse ekspluateerimise ja seksuaalse ärakasutamise eest.

Spordis peavad kõik osapooled austama sportlaste ja teiste spordis osalejate isiklikku ruumi ega tohi mingil moel ebasobivalt käituda või tolereerida ebasobivat käitumist. Erilist tähelepanu tuleb pöörata lastele, sest täiskasvanu vastutab lapsele turvalise treeningukeskkonna tagamise eest, sh sobimatu käitumise ennetamise eest. Lastega töötavad inimesed peavad tundma [väärkohtlemise märke](#) ning [oskama reageerida](#) väärkohtlemise juhtumite ja kahtluse korral. Igaüks vastutab käesoleva juhendi rakendamise eest ja võtab vastutuse teatada käitumisreeglite rikkumisest. Käitumisjuhendi rakendamist ja järgimist koordineerib spordiorganisatsiooni juhatus.

II Mõisted

SPORDIPERSONAL on kes tahes juhendaja, treener, mäenedžer, võistkonna abiline, ametnik, meditsiinitöötaja, füsioterapeut, massöör, kohtunik vm isik spordiorganisatsioonis.

TREENER on sportlasi ja teisi spordis osalevaid isikuid juhendav spordispetsialist, kellel on treeneri kutsevalifikatsioon kutseeaduse tähenduses.²

¹ <https://eok.ee/organisatsioon/hea-juhtimistava>

Spordiorganisatsioon tagab reeglitel ja juhenditel põhineva õiglase kohtlemise kõigile oma aktiivselt tegutsevatele liikmetele, sportlastele ja harrastajatele ning välistab igasuguse diskrimineerimise, sõltumata mh soost, vanusest, rahvusest või erivajadustest.

² <https://www.treenerikutse.ee/>

ABIVAJAV LAPS on laps, kelle heaolu on ohustatud või kelle puhul on tekkinud kahtlus tema väärkohtlemise, hooletusse jätmise või muu lapse õigusi rikkuva olukorra suhtes, ja laps, kelle käitumine ohustab tema enda või teiste isikute heaolu (LasteKS § 26).

Lastekaitseadus näeb ette, et **iga inimene, kes märkab abi vajavat last, peab teatama sellest kohaliku omavalitsuse üksusele või lasteabitelefoni 116 111** (LasteKS § 27).

HÄDAOHUS OLEV LAPS on laps, kes on oma elu või tervist ohustavas olukorras, ja laps, kelle käitumine ohustab tema enda või teiste isikute elu või tervist (LasteKS § 30). Kohustus hädaohus olevast lapsest teatada **hädaabinumbri 112** on kõigil isikutel, kellel on olemas teave hädaohus olevast lapsest (LasteKS § 31).

LASTE VÄÄRKOHTLEMINE on mis tahes käitumine lapse suhtes, mis alandab tema füüsilist ja psüühilist heaolu, seades ohtu tema eakohase arengu ja tervisliku seisundi.³

SEKSUAALNE VÄÄRKOHTLEMINE on lapse kaasamine igasugusesse seksuaalsesse tegevusse, millega ta ei ole nõus või mille sisust ta ei saa aru ning mille paneb toime täiskasvanu või teine laps, kes on vanuse või arengutaseme poolest vastutus-, usaldus- või võimusuhetes kannatanuga.⁴

- Näiteks treener katsub last sobimatutest piirkondadest treeningu ajal; treeningukaaslased provotseerivad teisi treeningkaaslasti tegema seksuaalse sisuga tegevusi (nt seksuaalse sisuga videoid).
- **Seksuaalne väärkohtlemine on kuritegu ning sellest tuleb teavitada politseid.**⁵
- Kui seksuaalsuhe ei toimu vastastikusel nõusolekul, **on igal juhul tegemist kuriteoga**, sõltumata sellest, kas tegemist on noorte omavahelise suhte või suurema vanusevahega isikutega.

Seksuaalse enesemääramise eapiir on Eestis hetkel 14 eluaastat (karistatav on suguühe või muu sugulise iseloomuga tegu alla 14-aastasega), kuid **teatud juhtudel 18 aastat.**⁶ Kehtiva seaduse järgi on keelatud olukord, kus täisealine astub noorema kui 18-aastasega suguühtesse või paneb toime muu sugulise iseloomuga teo, **kasutades ära kannatanu sõltuvust süüdlasest või kuritarvitades saavutatud mõjuvõimu või usaldust** (karS § 143 lg 2).

³ Kutsar, D. (toim). (2007). Lapse väärkohtlemine 2. Tartu: AS Atlex.

⁴ [Linno jt 2011: Juhendmaterjal perevägivaldaja vähendamiseks ja ennetamiseks.](#)

⁵ Lastevastaste jm kuritegude avastamise, menetlemise ning ennetamise seisukohalt on kriitilise tähtsusega riigi ja spordiorganisatsioonide koostöö ning võimalikest kuritegudest tuleks kindlasti politseid teavitada. Siinjuures tuleb meelde, et karistusseadustiku § 307 kohaselt on **teise isiku poolt toime pandud esimese astme kuriteost mitteteatamine kriminaalkorras karistatav**. Esimese astme kuriteod on kõik kuriteod, mille eest on füüsilisele isikule raskeima karistusena ette nähtud tähtajaline vangistus üle viie aasta või eluaegne vangistus. Siia alla käivad mh ka alaealiste suhtes toime pandud kontaktseksuaalsüüteo.

⁶ Eapiir on kõrgem ehk 18 aastat mõjuvõimu kasutades suguühte või muu sugulise iseloomuga teo (karS § 143²) ja mõnede teiste kuritegude puhul. Näiteks on **kuritegu alaealiselt seksi ostmine ning alaealisi pornograafilistes ja/või erootilistes situatsioonides kujutavate teoste igasugune käitlemine**.

FÜÜSILINE VÄÄRKOHTLEMINE on tahtlik füüsilise jõu kasutamine, mis võib põhjustada lapsele kergemaid, raskemaid või eluohtlikke füüsilisi ja psühholoogilisi kahjustusi. Spordis võib füüsiline väärkohtlemine leida aset näiteks järgmistes olukordades:

- treeningtsükli intensiivsus ületab lapse kehalist võimekust;
- võistlema suunamine või võistlemise toetamine hoolimata vigastusest;
- treener sunnib tegema harjutusi, hoolimata ohust tervisele.

VAIMSE VÄÄRKOHTLEMISEGA tekitatakse pingeseisund, mis võib põhjustada lapse emotsionaalsele arengule raskeid või pöördumatuid kahjustusi. Spordis võib vaimne väärkohtlemine leida aset näiteks järgmistes olukordades:

- pidev kritiseerimine, sarkasmi kasutamine ja ironiseerimine sportlase suunal või tagasisidest ilmajätmine;
- sõimamine, alandamine, mahategemine; mõnitamine;
- sportlase ignoreerimine ja tõrjumine;
- liigse surve avaldamine.

HOOLETUSSE JÄTMINE on vanema, hooldaja jt (sh treeneri) kohustuste mittetäitmine lapse füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse arengu eest hoolitsemisel, mis võib kahjustada lapse eakohast arengut ning vaimset ja füüsilist tervist. Lapse ohutuse tagamata jätmine, sh arvestades lapse sõltuvust täiskasvanust, on näiteks sportlase toidu või joogita jätmine, ebapiisav puhkus ja taastumine, füüsiliselt turvalise treeningukeskkonna mittepakumine, arenguliselt või kehaliste võimete mõttes ebasobivate treeningumeetodite kasutamine, ületreening ja ülekoormusvigasuste vältimata jätmine, ignoreerimine ning tähelepanust ja tagasisidest ilmajätmine jne. Hooletusse jätmiseks loetakse veel kohasest arstiabist keeldumist ja spordi turvavarustuse mitterakendamist treeningul või võistlusel.

AHISTAMINE on teise inimese soovimatu käitumine, mis loob ebamugavust, alandab ahistatavat ja tema väärikust. Ahistamine võib olla seksuaalne või sooline.⁷

Väärkohtlemist ja ahistamist tuleb ennetada ja sellega võidelda, sest nendega kaasnevad mitmesugused lühi- ja pikaajalised mõjud:

- keskendumisvõime alanemine;
- unehäired ja unetus;
- ärevus, depressioon, stress;
- madal enesehinnang või liigne enesekindlus;
- kehvad sooritused treeningutel/võistlustel;
- negatiivne mõju klubi teistele liikmetele ja lähedastele;
- usaldustunde vähenemine;

⁷ <https://volinik.ee/mis-on-ahistamine/>

- probleemid lähisuhetes;
- sportlase ja treeneri (vm spordipersonali) vahelise suhte halvenemine;
- spordist loobumine;
- negatiivne mõju sotsiaalsele elule;
- süü- ning häbitunne jm psühholoogilised tagajärjed.

III Ennetavad käitumisreeglid spordipersonalile

Väärkohtlemine võib sageli olla väärkohtleja võimu kuritarvitamise väljendus. Treener on tavaliselt sportlasele autoriteet ning usaldusisik. Paraku võidakse seda usaldust ja enda positsiooni ära kasutada ning tekkida võivad ebavõrdsed võimusuhted sportlase ja treeneri vahel. Seetõttu on äärmiselt oluline, et kõik täiskasvanud, kes töötavad laste ja noortega, suhtuksid oma töösse professionaalselt ja austusega, peaksid kinni käitumisreeglitest, võtaksid vastutuse ning säilitaksid kriitilise mõtlemise. Kui väärkohtlemist nähakse kõrvalt, tuleb sellele reageerida. Väärkohtlemist tuleb käsitleda kõiki puudutava probleemina, mitte üksikisiku murena.

Järgnevad käitumisreeglid on suunatud eelkõige treeneritele, aga neid peaks töö iseloomu erisusi arvestades järgima kogu spordipersonal (nt arst, füsioterapeut).

1. Kohtle kõiki austusega ja hoidu sellisest käitumisest ja tegutsemisest, mida võidakse pidada ebasobivaks või solvavaks. Austa teiste eraelu ja privaatsust.
2. Väldi füüsilist kontakti, mida võib pidada sobimatuks ja/või soovimatuks.
3. Väldi verbaalset suhtlust, millel on solvav, mõnitav või seksuaalne alatoon.
4. Väldi sportlase suunal sobimatut, negatiivset ja/või seksuaalse alatooniga pilkamist.
5. Väldi sportlastega individuaalset, eraldatud viibimist privaatses ruumis, välja arvatud juhul, kui juures viibib ka lapsevanem või mõni muu sportlase esindaja.
 - Individuaalne treeningtund või muu treeninguväline eraldatud suhtlemine peaks olema eelnevalt noorsportlasega läbi räägitud ja soovitavalt peaks sellest olema teavitatud ka lapsevanemat.
6. Väldi treeningkeskkonnaväliste isiklike suhete ja rollikonflikti kujunemist (st treeneri-sportlase suhte piiri ületamine). Juhul kui selline olukord on tekkinud, tuleb sellest viivitamatult teada anda spordiorganisatsioonis kokku lepitud usaldusisikule. Edasine käitumine/tegevus otsustatakse spordiorganisatsiooni sisemiste reeglite järgi.
7. Tahtmatu ebasobiva kommentaari või käitumise korral vabanda ja selgita juhtunut eesmärgiga tagada teise poole edasine turvalisus ja heaolu. Lapsega seotud olukorrast teavita ka lapsevanemat.
8. Mitte mingil juhul ei tohi pakkuda tasu või muud hüve eesmärgiga paluda osaleda ebasüüdsas tegevuses.

Nii sportlased kui spordipersonal vastutavad ühiselt selle eest, et spordiorganisatsiooni sees kehtestatud käitumisreeglid järgitakse. Ka spordiorganisatsiooniga seotud lapsevanemad, fännid jt isikud peaksid tunnustama ja järgima kehtestatud reegleid. Spordipersonal peab võtma vastutuse ja tegutsema kohe, kui märgatakse kokkulepitud käitumisreeglite rikkumisi (vt IV osa).

Eesti spordis kehtib nulltolerants igasuguse diskrimineerimise, väärkohtlemise ning ahistamise suhtes. Treenerite käitumise üldreeglid on kehtestatud [treenerite eetika-koodeksis](#), mis muuhulgas sätestab järgmist:

- Treener peab austama inimõigusi – kõigil treenitavatel on võrdsed õigused ja neid ei tohi diskrimineerida soo, rassi, seksuaalse sättumuse identiteedi, nahavärvi, keele, usutunnistuse, poliitiliste või muude vaadete, rahvusliku või sotsiaalse kuuluvuse, rahvusvähemusse kuuluvuse, sünnipära või muu ühiskondliku seisundi tõttu.
- Treener peab austama kõigi treenitavate eneseväarikust, tunnustama igapäevast panust ning õigust olla sõnaliselt, füüsiliselt ja seksuaalselt ahistamata ning ära kasutamata.
- Treener peab käituma korrektselt ning olema kõigile eeskujuks.

Mida saab spordiorganisatsioon veel teha laste ja noorte väärkohtlemise ennetamiseks?

- Järgi lastekaitseadusest tulenevaid lastega töötamise piiranguid (LasteKS § 20).
- Lepi kokku usaldusisikud⁸, kelle poole nii lapsed, lapsevanemad kui töötajad saaksid väärkohtlemise kahtluse korral pöörduda. Usaldusisiku puudumisel tutvusta teisi abiteenuseid nagu lasteabitelefoni 116 111 ja hädaabinumber 112.
- Korralda ise või võimalda treeneritel jt osaleda lastekaitse, laste arengu ja heaolu ning väärkohtlemise ennetamise teemasid käsitlevatel koolitustel. Teemaatilise koolituse tellimiseks pöördu info@antidoping.ee.
- Ole teadlik abivõimalustest, kuhu laste väärkohtlemise kahtluse korral pöörduda, kellega konsulteerida ning kust nõu küsida.
- Jaga organisatsioonis, sh nii treeneritele, lastele ja noortele kui ka lapsevanematele ennetusmaterjale ning hoia abivõimaluste info (nt usaldusisiku kontakttelefon, lasteabitelefoni 116 111 ja ohvriabi kriisitelefoni 116 006) nähtaval kohal.

Spordiorganisatsioon peaks lähtuvalt käesolevast juhendist ja spordiala eripärast kehtestama detailsemad spordiorganisatsioonipõhised **igapäevased suhtlemis- ja käitumisjuhised**.⁹

⁸ Usaldusisik peaks olema võimalikult sõltumatu spordiorganisatsiooni juhtimisest ning igapäevatööst.

⁹ Näited võimalikest kokkulepetest: treeneril ja muul spordipersonalil on keelatud tarvitada alkoholi koos sportlastega (väljasõidud, võistlused, laagrid jm); alaealist sportlast ei majutata treeneri või muu spordipersonaliga ühte tuppa; treener ei tohiks viia läbi individuaalseid arutelusid alaealiste sportlastega eraldi ruumis (aruteludel peaks olema juures vähemalt kaks täiskasvanut); vt ka justiitsministeeriumi juhised [spordiklubidele ja -asutustele väärkohtlemise ja ahistamise ennetamiseks](#)

IV Käitumisreeglid juhtumite lahendamisel

1. ABISTAVAD JUHISED LAPSELE JA NOORELE

Kas sa oled spordis kogunud väärkohtlemist ja/või ahistamist või tead kedagi, kes seda on kogunud?

- Räägi sellest täiskasvanule, keda saad usaldada.
 - Kellelegi ahistamisest või väärkohtlemisest rääkimine aitab kaasa sellise tegevuse peatamisele. Väga oluline on sellest julgelt rääkida, et väärkohtleja ei saaks oma tegevust jätkata ja ohvrite arv ei kasvaks.
 - Väärkohtlemise ohver ei ole kunagi selles süüdi.
- Kui sind on väärkoheldud, pöördu politsei, lasteabi või ohvriabi poole.
 - Telefoninumbrid: hädaabi – 112, lasteabi – 116 111, ohvriabi – 116 006.
 - Politseile saad teatada ka kirjalikult [avalduse vormi kasutades](#) või e-kirja kirjutades: ppa@politsei.ee. Samuti saad anda kuriteost teada [lähimasse politseijaoskonda pöördudes](#). Kui oled kogunud seksuaalset ahistamist või väärkohtlemist, helista politsei telefonil 112. Vähem kui 8 päeva tagasi toimunud seksuaalvägivalla korral pöördu [seksuaalvägivalla kriisiabikeskusesse \(SAK\)](#).
 - Lasteabile saad teada anda ka vestlusaknas www.lasteabi.ee või kirjutades otse info@lasteabi.ee. Ohvriabile saad kirjutada veebivestluses www.palunabi.ee.Vajadusel räägi sellest kellelegi, keda usaldad, et ta aitaks sul pöörduda lasteabi, politsei või ohvriabi poole.
 - Lastemajad¹⁰, mis on mõeldud seksuaalselt väärkoheldud või selle kahtlusega laste abistamiseks, asuvad Tallinnas, Tartus ja Jõhvis, kuid on kättesaadavad kõikidele abi vajavatele lastele Eestis. Lastemaja poole saad pöörduda telefonil 5854 5494 või kirjutades info@lastemaja.ee, samuti lasteabitelefonil 116 111.
- Kui sa mingil põhjusel ei söanda ühendust võtta politsei või lasteabiga, siis on olemas veel usaldusväärseid inimesi, kelle poole saad pöörduda:
 - räägi sellest oma lähedastele, keda saad usaldada (sõbrad või pereliikmed);
 - räägi sellest oma spordiklubi või spordialaliidu juhtkonnale;
 - edasta info spordiklubile või spordialaliidule; kui teed seda e-posti teel, siis lisa koopiareale info@antidoping.ee;
 - kui sa tunned, et ei saa sellest rääkida spordiklubi/spordialaliidu ametnikele, võta ühendust Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutusega kas telefoni (682 5985) või anonüümse [vihjeliini](#) kaudu.

2. ABISTAVAD JUHISED SPORDIPERSONALILE

NB! Lastekaitseadus (§ 27) kohustab kõiki isikuid, kellel on olemas teave abi vajavast lapsest, viivitamatult teatama sellest kohaliku omavalitsuse üksusele või lasteabitelefonil 116 111 ning hädaohus lapsest (§ 31) hädaabinumbril 112.

¹⁰ Lastemajas hinnatakse lapsesõbralikult seksuaalse väärkohtlemise kahtlusega lapse sotsiaalset ja tervislikku olukorda ning edasist abivajadust, viiakse läbi juhtumi lahendamiseks vajalikud uurimistoimingud ning pakutakse lapsele vajalikku abi, nõustamist ja vajadusel suunatakse pere psühholoogi või terapeudi vastuvõtule.

Kui oled teadlik väärkohtlemise ja/või ahistamise juhtumist või on sellekohane kahtlus.

- Proovi rääkida abivajajaga, keda on väärkoheldud või mistahes muul moel ahistatud.
 - Kui näed, et lapsel on mure, julgusta teda rääkima juhtunust oma sõnadega.
 - Kuula last tähelepanelikult. Tunnusta teda loo rääkimise eest.
 - Ütle lapsele, et ta pole juhtunud süüdi.
 - Usu last. Sageli võib lapse väärkohtleja olla talle tuttav inimene, pereliige, naaber või sõber. Laps ei pruugi alati aru saada, et ta oli ahistamise või kiusamise ohver.
 - Ära sea lapse ütlusi kahtluse alla: see võib takistada last tõeseid ütlusi andmast, pannes ta arvama, et keegi teda nagunii ei usu.
 - Väldi toimepanija halvustamist lapse ees – see võib olla isik, kellest laps tõeliselt hoolib. Kuigi väärkohtlemine tuleb hukka mõista, võib lapse ees tema lähedase halvustamine väärkohtlemise mõju veelgi süvendada.
 - Lastele tuleb teada anda, et sõbra väärkohtlemisest rääkimine ei too talle kaasa kiusu ega karistust (nt kõrvalejäämine võistlustelt, suhtumise muutus treenerite poolt jms); sellest lubadusest tuleb ka kinni pidada.
 - Pöördu vajalike inimeste poole, et laps kiirelt abi saaks! Helista hädaabinumbri 112, teata kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajale või pea nõu, helistades 116 111.
- Kui oled kindel või kahtlustad, et tegevus võib olla kuri- või väärtegu, võta ühendust politseiga telefonil 112. Tee seda kindlasti, kui arvad, et väärkohtlemine võib jätkuda!
- Teavita võimalikust juhtumist spordiklubi/spordialaliidu juhtkonda või EADSE-t.

3. SPORDIKLUBI/SPORDIALALIIDU TEGEVJUHT PEAB VÄÄRKOHTLEMISE JA/VÕI AHISTAMISE KAHTLUSE KORRAL KÄITUMA JÄRGNEVALT:

- Reageeri ja aita abivajajat, kes on kogunud väärkohtlemist ja/või ahistamist. Reageerimisel tuleb abivajajat uskuda ning tegutseda, lähtudes teadmisesest, et väärkohtlemine on aset leidnud.
- Kui oled kindel või kahtlustad, et tegu võib olla kuri- või väärteoga, tuleb viivitamatult teavitada politseid. Vajalik on veenduda, et juhtumiga spordiklubis/spordialaliidus tegeletakse (nt kaasates politseid, lasteabi ja juhtkonda) ning rakendatakse vajalikke meetmeid näiteks:
 - pakutakse tuge organisatsiooni teistele lastele ja noortele ning lapsevanematele, kes võivad juhtunust mõjutatud olla ning vajavad ärakuulamist;
 - pakutakse psühholoogilist nõustamist ning teadmisi väärkohtlemise mehhanismide kohta.
- Ole teadlik, et lapse ütlustes kahtleva või süüdistava käitumise, hoiakute või väljaütlemistega võidakse põhjustada taasohvristamist kannatanule ning tema perele, samuti kannatanu treeningukaaslastele. **Lähtuma peab teadmisesest, et lapse väärkohtlemine on lapse füüsilist ja psüühilist heaolu alandav käitumine, mis seab ohtu tema arengu ja tervisliku seisundi.**
- Paku organisatsiooniga seotud väärkohtlemises kahtlustatavale töötajale võimalust enda seisukohta jagada ning kuula ta ära. Jaga talle infot abivõimaluste kohta vägivaldse käitumise ennetamiseks ning võimalike seksuaalkäitumise probleemide korral abi küsimiseks.

Vägivaldsest käitumisest loobumise¹¹ tugiliinile saab pöörduda telefonil 660 6077 või e-posti teel tugiliin@sotsiaalkindlustusamet.ee.

- **Seksuaalkäitumisalane nõustamine** inimesele, kes muretsseb enda seksuaalsete mõtete või käitumise pärast või kes on kaotanud kontrolli enda seksuaalkäitumise üle. Registreerimine N–R tel 5343 1551 või e-posti teel: skan@vmh.ee. Teenuse osutamise koht kokkuleppel, sh veebi-nõustamise võimalus.
- Taga kõigi organisatsiooniga seotud inimeste – nii laste kui täiskasvanute – turvalisus. Korralda töö nii, et väärkohtlemises kahtlustatav ei seaks edaspidi ohtu laste ja noorte turvalisust.

4. KUIDAS KÄITUDA, KUI SPORDIKLUBI/SPORDIALALIITU ON TEAVITATUD VÄÄRKOHTLEMISE JA/VÕI AHISTAMISE JUHTUMIST?

- Kõiki teateid, vihjeid ja kahtlustusi peab võtma äärmiselt tõsiselt ja nendele tuleb reageerida.
- Teavitatud juhtumite analüüsimine ja edasiste tegevuste planeerimine on spordiklubi tegevjuhi vastutusalas.
- Kui kannatanu teavitab juhtumist treenerit või spordiklubi/spordialaliidu töötajat, on nad kohustatud edastama informatsiooni tegevjuhile. Tegevjuhi võimaliku huvide konflikti puhul teavitatakse juhatast.
- Kui kannatanu on täisealine ja ta on teavitanud juhtumist spordiklubi/spordialaliitu, tuleks julgustada teda seksuaalse väärkohtlemise või muu vägivalga juhul pöörduma politseisse. Soovitav on kannatanule pakkuda tuge politseisse pöördumisel ning veenduda, et talle on teada võimalikud psühholoogilise jm abi võimalused.
- Kui kannatanu on alaealine, tuleb esmalt veenduda:
 - kas alaealise kannatanu vanemad on juhtumist teadlikud või mitte;
 - kas kannatanu on nõus, et vanemad saaksid sellest teada (või ta mingil põhjusel seda ei soovi).
- Kui vanemad ei tea, kuidas edasi tegutseda, peab abi küsima lasteabist. Klubipoolne täiskasvanu peab võtma vanematega ise ühendust, et teavitada juhtunust ja leppida kokku edasised tegevused. Oluline on, et vastutus ei jääks lapsele.
- Kui on kahtlus, et väärkohtleja on lapsevanem, tuleb spordiklubil/spordialaliidul aidata last ja pöörduda juhtumi iseloomust lähtuvalt kas kohalikku omavalitsusse, lasteabisse või politseisse.

NB! Kõiki eespool toodud punkte tuleks käsitleda kiireloomulistena.

- Kui on veendumus, et juhtumi puhul võib tegu olla kuri- või väärteoga, tuleb pöörduda politseisse kohe samal päeval (hädaabinumber 112). Politseile saad teatada ka kirjalikult [vastavat vormi kasutades](#) või e-kirja teel ppa@politsei.ee. Spordiklubi/spordialaliit peab politseiga kooskõlastama edasised tegevused, et mitte takistada politseiuurimist. Samuti

¹¹ Vägivaldne käitumine on õpitud käitumine, millest on võimalik loobuda.

saab anda kuriteost teada [lähimasse politseijaoskonda pöördudes](#). Seksuaalkuriteo kahtluse korral võta ühendust hädaabinumbril 112. Kui on kahtlus, et juhtumi puhul võib, aga ei pruugi tegu olla kuriteoga, tuleb samuti pöörduda politseisse ja küsida nõu. Nõu võib küsida ka lasteabitelefonil 116 111, mis on 24/7 kättesaadav eesti, vene ja inglise keeles.

- Lastemajad asuvad Tallinnas, Tartus ja Jõhvis, kuid teenus on kättesaadav kõikidele abi vajavatele lastele Eestis. Lastemaja poole saad pöörduda telefonil 5854 5494 või kirjutades info@lastemaja.ee, samuti lasteabitelefonil 116 111. Lastemaja poole võib pöörduda nii tavakodanik kui spetsialist.
- Tööandja peab teadma olukorrast, kus lastega töötab isik, kellele on alus esitada kahtlustus laste vastu toime pandud süütegudes.
- Juhul kui tööandja ei peata töösuhet või kahtlustatav ei lahku ajutiselt töölt, tuleb sellest teada anda politseile või EADSE-le.

5. KUIDAS KÄSITLEDA VÄÄRKOHTLEMISE JA AHISTAMISE JUHTUMEID SPORDIKLUBIS/SPORDIALALIIDUS?

- Abi vajavast lapsest tuleb igal juhul teavitada lasteabi telefonil 116 111. Hädaohus lapsest tuleb teada anda hädaabinumbrile 112.
 - Juhatus kehtestab kirjalikult organisatsioonisisesed käitumisjuhised, lähtudes käesolevast juhendist.
 - Juhatus peab juhtumi käsitlemisel hindama võimalikku huvide konflikti ja protokollima sellekohase teabe.
 - Juhatus peab määrama organisatsiooni sees vastava juhtumiga tegeleja(d).
 - Kui juhtum on esitatud politseile, peab spordiklubi/spordialaliit hindama, kas kahtlustatav saab oma tööd seni jätkata.
 - Juhul kui juhtumi käsitlemisse ei ole kaasatud politseid, tuleb asja lahendamisel arvestada kõikide asjaoludega, isegi juhul kui loobutakse süüdistusest või süüdistatava karistamisest. Juhtumikorralduse eest vastutavad töötajad peavad asjaosalistega läbi viima individuaalsed vestlused ja hindama ning analüüsima olemasolevat teavet. Selle põhjal tuleb esitada juhatusesele üldistav kokkuvõte, mis sisaldab ettepanekuid edasiseks tegevuseks.
 - Väärkohtlemise juhtumi korral on spordiklubil/spordialaliidul info registreerimise kohustus. See tähendab, et märgitakse üles kõik juhtumiga seotud sündmused, toimingud ja kontaktid, sealhulgas kuupäev, kellaaeg ja juhtumi kirjeldus.
 - Vältida tuleb põhjendamatute küsimuste küsimist ja sellist kannatanu ülekuulamist, mis on kantud pelgalt uudishimust.
 - Näidata ülekuulamisel mõistmist ja hoolivust.
 - Kuulata aktiivselt ning peegeldada kuuldut.
 - Märgata ülekuulamisel võimalikke emotsioone ning käituda hoolivalt.
- Juhtumi info dokumenteerimise näide:
- [Kuupäev] [Kellaaeg] X sai juhtumi kohta telefonitsi/e-kirja teel infot inimeselt Y.

- [Kuupäev] [Kellaaeg] X rääkis juhtumist spordiklubi töötajaga.
- [Kuupäev] [Kell] Spordiklubi töötaja vestles inimesega Y.
- [Kuupäev] [Kell] Spordiklubi töötaja teavitas spordiklubi tegevjuhti.

NB! Vältige juhtumi dokumenteerimisel isikuandmete kirjapanemist.

- Dokumenteerimise eesmärk on anda selge ja üksikasjalik ülevaade juhtumi käsitlemisest organisatsiooni sees. See on oluline juhul, kui hilisemas etapis hakkab juhtumit uurima ajakirjandus või politsei.
- Dokumenteerimist tuleb käsitleda äärmiselt konfidentsiaalsena ning sellega hakkab tegelema piiratud arv isikuid.
- Juhtkond peab tagama, et teavet juhtumite kohta ei edastataks kellelegi peale konkreetse juhtumiga tegelejatele.
 - Juhtumite puhul, mis võivad olla kriminaalkorras karistatavad, peab spordiorganisatsioon enne spordiklubi või treeninggrupi teavitamist küsima nõu politseilt, samuti enne vanemate/hooldajate ning teiste laste ja noorte teavitamist. Vajadusel meediale jagatav info peab olema lühike, konkreetne ja detailideta.
- Kuulujutud muudavad politseiuurimise või spordiorganisatsiooni juhtumi käsitlemise keerulisemaks ning lisavad asjasse puutuvatele inimestele soovimatut survet. Samuti on keelatud hinnangute andmine juhtunust info avaldaja ning ohvrite kohta. Iga kannatanu versiooni kahtluse alla seadev käitumine või väljaütlemine võib olla taasohvristav ning tema või teiste võimalike ohvrite tervist mõjutavate tagajärgedega. Sellise käitumise ennetamine ning vajadusel lõpetamine on organisatsiooni (juhi) vastutusel.

Juhul kui tekib vajadus lisainformatsiooni saamiseks, võtke ühendust EADSE-ga.

KARISTUSED

- Sõltuvalt juhtumi sisust ja asjaoludest karistab kohus süüdlast karistusseadustiku alusel.
- Lastekaitseseadus (§ 20) seab lastega töötamise piirangu isikutele, kes on seaduses sätestatud rikkumise eest kuritegudes süüdi mõistetud.
- Eesti Olümpiakomitee võib tunnistada kas omal algatusel või spordialaliidu/spordiklubi ettepanekul treenerikutse kehtetuks.
- Spordiklubi/spordialaliit karistab süüdlast distsiplinaarkorras, sh võib lõpetada töölepingu.
- Spordialaliit võib kehtestada süüdlasele spordialal tegutsemise keelu.

Käesolev käitumisjuhend on valminud Justiitsministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Sotsiaalkindlustusameti, Politseija Piirivalveameti, Lastekaitse Liidu, Eesti Olümpiakomitee, SA Noored Olümpiale, Spordikoolituse ja -Teabe SA, Eesti Antidopingu ja Sporditeabe SA jt ekspertide koostöös.